

світу: Збірник наукових праць. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2003. – 335 с. 5. Павличко Д. Українська національна ідея. – К.: Основи, 2004. – 771 с. 6. Словник іншомовних слів. – К.: Головна редакція УРЕ, 1985. – 968 с. 7. Червониченко О. Про мову і переклад. – К.: Либідь, 2007. – 248 с. 8. Яременко В. Нива його духовності // Б. Грінченко Зернятка. – К.: Веселка, 1989. – С. 5-20. 9. Копанев П., Беер Ф. Теория и практика письменного перевода. – Минск, 1986. – 336 с. 10. Hunfeld H., Neuner G. Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts. – Bln., München,

Wien, Zürich, N.Y.: Langenscheidt, 1993. – 184 S. 11. Keller R. Sprachwandel. – Tübingen, Basel: A. Francke Verlag, 2003. – 238 S. 12. Kurz I., Moisl A. Berufsbilder für Übersetzer und Dolmetscher: Perspektiven nach dem Studium. – Wien: WUV-Univ-Verlag, 2002. – 235 S. 13. Phillipson R. Linguistic imperialism. – Oxford: University Press, 1993. – 365 P. 14. www.goethe.de

Надійшла до редколегії 20.05.10

В. Охріменко, канд. філол. наук

ФОРМУВАННЯ РЕТРОСПЕКЦІЇ ТА ПРОСПЕКЦІЇ ЛОГІЧНИМИ МОДАЛЬНИМИ ОПЕРАТОРАМИ

У статті досліджується формування ретроспекції та проспекції логічними модальними операторами. Встановлено закономірності контамінації модальних висловлень з маркером категоричної достовірності "infatti" та маркером проблематичної достовірності "sembrare". Досліджено формування текстово-дискурсивної категорії ретроспекції логічним модальним оператором "infatti" у залежності від кореферентної ситуації та текстового кореляту.

Ключові слова: логічний модальний оператор, маркер категоричної достовірності "infatti", маркер проблематичної достовірності "sembrare".

В статье исследуется формирование ретроспекции и проспекции логическими модальными операторами. Выявлены закономерности контаминации модальных выражений с маркером категорической достоверности "infatti" и маркером проблематичной достоверности "sembrare". Исследовано формирование текстово-дискурсивной категории ретроспекции с помощью логического модального оператора "infatti" в зависимости от кореферентной ситуации и текстового коррелята.

Ключевые слова: логический модальный оператор, маркер категорической достоверности "infatti", маркер проблематичной достоверности "sembrare".

The article focuses on retrospection and prospection formation by logical modal operators. Appropriateness of contaminated modal utterances with the marker of categorical trustworthiness "infatti" and the marker of problematic trustworthiness "sembrare" are settled. A character of textual-discursive category of retrospection formed by modal marker "infatti" that depends on co-referent situation and its verbalization is investigated.

Key words: logical modal operator, marker of categorical trustworthiness "infatti", marker of problematic trustworthiness "sembrare".

Актуальність зумовлюється необхідністю комплексного дослідження модальності як дискурсивної категорії у сучасній лінгвістиці, що носить поліпарадигмальний характер.

Метою статті є дослідження текстово-дискурсивних характеристик логічних модальних операторів *infatti* та *sembrare* (*parere*) як засобів формування макроструктур зі специфічним інтегративним смислом в аспекті встановлення реляцій між текстовими блоками з погляду синсемантиї – автосемантиї та ступеня смислової щільності.

Об'єкт дослідження становлять трансфрастичні зв'язки модальних висловлень з маркером категоричної достовірності *infatti* та маркером проблематичної достовірності *sembrare* (*parere*) у ракурсі формування текстово-дискурсивних категорій ретроспекції та проспекції.

Предметом дослідження є модальні висловлення з маркером категоричної достовірності *infatti* та маркером проблематичної достовірності *sembrare* (*parere*).

Наукова новизна дослідження полягає у першій спробі розгляду модальних форм з опорою на **кореферентну ситуацію** дійсності та її вербалізацію у **текстовому кореляті** з урахуванням трансфрастичних зв'язків модального висловлення.

Постановка загальної проблеми та її зв'язок з науковими завданнями.

Концептуальна база нашого дослідження полягає у **синтезі двох підходів**: 1) комплексне дослідження модальних значень, започатковане у серії колективних монографій під загальною редакцією О.В. Бондарко, об'єднаних концепцією функціонально-семантичного поля (ФСП), згідно з якою у результаті проєкції понятійно-логічних категорій на мовні та введенні поняття категоріальної ситуації система модальних значень представляється з позицій ядра та периферії [1-6]; 2) дослідження текстових категорій ретроспекції та проспекції як "форм дисконтинууму" в аспекті текстопородження та текстосприйняття [7-11].

При цьому особливості авторської концепції полягають у наступному: 1) заміна поняття категоріальної

ситуації, уведеної в концепції ФСП О.В.Бондарко, на **кореферентну ситуацію** дійсності та **текстовий корелят** як її вербалізацію, що дозволить зблизити категорії модусу та модальності і встановити їхнє взаємовідношення у межах авторської концепції; 2) дослідження модальних засобів – модальних ЛО, що функціонують у якості як парентетичних, так і експліцитних модусів, в аспекті встановлення семного складу модальної ЛО та закономірностей їхньої контекстної актуалізації; 3) встановлення зв'язку семного складу модальної ЛО з реалізацією текстово-дискурсивних категорій ретроспекції, проспекції, інтроспекції; 4) дослідження функціонування модальної форми у складі висловлення з урахуванням його трансфрастичних / текстономічних зв'язків; 5) дослідження трансфрастичних зв'язків модальних висловлень та встановлення закономірностей їхньої комбінації в аспекті а) їх ідентифікації (проблематична достовірність + категорична достовірність тощо); б) трансфрастичного зв'язку з модально немаркованими та модально маркованими висловленнями; в) задавання проспекції, ретроспекції, інтроспекції; г) зв'язку з імпліцитними та експліцитними модусами перцепції, рефлексії, емотивності, волітивності, аксіологічності; д) зв'язку з розгортанням / завершенням смислової мікротеми / уведенням нової мікротеми шляхом трансфрастичного аналізу модального висловлення в аспекті: – синсемантиї / автосемантиї та – смислової щільності; е) побудові функціональних моделей на основі зіставлення кореферентної ситуації та її вербалізації у текстовому кореляті; при цьому встановлюватимуться а) чинники прототипної кореферентної ситуації; б) чинники модалізованої кореферентної ситуації; в) чинники поєднання кореферентних ситуацій; г) закономірності їхньої вербалізації у текстовому кореляті. Зазначимо, що метою даної статті є лише дослідження текстово-дискурсивних характеристик **логічних модальних операторів** *infatti* та *sembrare* (*parere*) як засобів формування ретроспекції та проспекції.

Під **текстовим блоком** ми розуміємо поєднання кількох висловлень (переважно це рівень НФЕ), що характеризуються **смыслову єдністю**. Під **логічним модальним оператором** ми розуміємо модальну ЛО, що з'єднує текстові блоки і слугує засобом формування макроструктур зі специфічним інтегративним смислом. Кожний модальний конектор має свої системні та функціональні особливості, який завдяки семантиці дозволяє певною мірою **спрогнозувати реляції між текстовими блоками** та характер трансфрастичних зв'язків у плані синсемантиї / автосемантиї та ступеня смыслову щільності.

Розгляд модальних форм як логічних конекторів текстових блоків вимагає залучення до аналізу передусім модальних ЛО, що функціонують у якості парентетичних модусів та реалізують логічні відношення кон'юнкції, диз'юнкції, імплікації та кванторного заперечення. Об'єктом аналізу даної статті є логічний модальний оператор, що виконує функцію кон'юнкції.

Обґрунтуємо вибір модальних мовних засобів, необхідних для дослідження логічних відношень кон'юнкції між текстовими блоками. У концепції ФСП визначається співвідношення між категоріальною ситуацією та різнорівневими мовними засобами її вираження; зокрема, **ситуація категоричної достовірності** пов'язується з упевненістю мовця в змісті повідомлюваної інформації, а **ситуація проблематичної достовірності** – з недостатністю знань мовця для ствердження істинності пропозиції [2, с. 168-169]. Ми вважаємо за доцільне виділити **модальне значення категоричної достовірності** та **модальне значення проблематичної достовірності**, обрати для аналізу прототипні мовні засоби вираження даних модальних значень, що характеризуються найбільшою частотністю і дослідити їх функціонування на трансфрастичному рівні з опорою на кореферентну ситуацію дійсності – перцептивну та рефлексивну та її вербалізацію у текстовому кореляті.

Найчастотнішим мовним засобом вираження модального значення категоричної достовірності в італійській мові є модальний прислівник *"infatti"* (*"difatti"*) – *"дійсно"*; проблематичної достовірності – модальне дієслово *"sembrare"* (*"parere"*) – *"здаватись"*. *"Infatti"* (*in-fatti*) утворено від *"fatto"* – *"факт"*. У перекладному словнику зазначається, що значеннями італійського прислівника *"infatti"* (*"difatti"*) є *"дійсно"*, *"насправді"* [Зорько 2005, с. 534]. Отже, *"infatti"* реалізує опозицію *"уявлення про дійсність vs підтвердження в дійсності"*.

Аналіз фактичного матеріалу засвідчив, що висловлення з *"infatti"* як маркером модального значення категоричної достовірності має тенденцію до трансфрастичної контамінації з висловленням проблематичної достовірності з модальним маркером – дієсловом *"sembrare"* (*"parere"*) – *"здаватись"*. Розглянемо закономірності такого поєднання.

1. Екстенціональний логічний кон'юнктив "infatti" у кореферентній ситуації перцепції. Основним параметром модалізованої ситуації перцепції, що знаходить відображення у текстовому кореляті, є інтерпретація фрагменту дійсності в умовах сенсорної депривації. Розглянемо приклад.

Zuannantoni si addormentò ch'egli raccontava ancora. Fuori le canne del ciglione fruscivano con tale violenza che pareva combattessero una battaglia (1).

All'alba, uscendo dalla capanna Efix infatti ne vide centinaia pendere spezzate, con le lunghe foglie sparse per terra come spade rotte (2) (Deledda, p. 164).

Даний мікротекст є вербалізацією кореферентної ситуації перцепції. Текстовий блок (1) містить висловлення з метафоричним порівнянням: сила, з якою хрус-

тів очерет під час грози, порівнюється з битвою (*Fuori le canne del ciglione fruscivano con tale violenza che pareva combattessero una battaglia*). У той же час має місце ситуація чуттєвого сприйняття з наявністю перешкод: Ефікс, що знаходиться у хижці, здійснює інтерпретацію фрагменту дійсності лише за слуховим аналізатором, а не візуально. Текстовий блок (2) з'єднується з текстовим блоком (1) за допомогою логічного оператора *"infatti"* і містить інформацію-підтвердження: вранці, вийшовши з хижки, Ефікс справді побачив сотні поламаних очеретин з опалими листям. У висловленні (2) з'являється ЛО перцепції за зоровим аналізатором (*ne vide*). У перцептивному контексті *"infatti"* має **значення верифікації адекватності інтерпретації сенсорного подразака**.

Інший приклад. *"Vedi Grixenda mia nipote! E' nata sedici anni fa, per la festa di Cristo, mentre la madre moriva. Ebbene, guardala: non è sua madre rinata? Eccola..." (1)*

Ecco infatti Grixenda che torna su dal fiume con un cestino di panni sul capo, alta, le sottane sollevate sulle gambe lucide e dritte di cerbiatta (2) (Deledda, p. 40). *"Infatti"* є **екстенціональним логічним кон'юнктивом**, що з'єднує два текстових блоки (1) та (2). Зміст першого текстового блоку: Калліна, розмовляючи з Ефіксом, бачить, як до них наближається Гріксенда, переводить на неї розмову, говорячи, що 16-річна дівчина здається, є перевтіленням померлої при пологах матері, чия душа переселилась в її доньку. Даний текстовий блок містить ознаки кореферентної ситуації перцепції, причому висловлення *Ebbene, guardala: non è sua madre rinata? Ну ж бо, поглянь на неї: неже вона не є копією своєї матері?* можна вважати таким, що має імпліцитно виражене модальне значення проблематичної достовірності, оскільки можливою є трансформація: *non è che sembra sua madre rinata? – неже вона не схожа на свою мамі?* Другий текстовий блок, що приєднується *"infatti"*, містить інформацію про факт появи Гріксенди та фактологічну інформацію – детальний опис зовнішнього вигляду, що сприймається візуально всіма комунікантами. Дейктичні компоненти на межі з'єднання текстових блоків *Eccola...* (1) *Ecco infatti Grixenda che torna su dal fiume...* (2) є маркерами **переключення індивідуального сприйняття на загальне**: спочатку Гріксенду бачить один з комунікантів, потім, по мірі її наближення, усі комуніканти.

Зазначимо, що функція переключення індивідуального сприйняття на загальне є властивою лише модальному оператору *"infatti"*: до його складу входить сема екстенціональності, що дозволяє його вважати **екстенціональним логічним кон'юнктивом**.

Розглянемо приклад **внутрішньофразової контамінації** модальних значень категоричної та проблематичної достовірності. Як засвідчив аналіз фактологічного матеріалу, внутрішньофразова контамінація здійснюється шляхом сполучення маркерів проблематичної достовірності *"sembrare"* (*"parere"*) та маркера категоричної достовірності *"davvero"* – *"справді"*, функціональними характеристиками якого є підсилення сенсорності / емоційності. Комбінація *sembrare, parere + infatti* характеризується низькою частотністю вживання і має свої закономірності. Наведемо приклад для ілюстрації.

"E' lunga, donna Ester mia! Abbiamo pazienza."

"Che cosa è lunga, Efix?"

"La strada... Non s'arriva mai!" (1)

Gli sembrava infatti di camminare sempre. Saliva un monte, attraversava una tanca; ma arrivato al confine di questa ecco un altro monte, un'altra pianura; e in fondo il mare (2) (Deledda, p. 182). Текстовий блок (1) є діалогом

донни Естер і старого слуги Ефікса, що знаходиться при смерті і марить: під час марення Ефікс згадує про дорогу. Текстовий блок (2) є експлікацією інформації попереднього текстового блоку: *Gli sembrava infatti di camminare sempre* – йому справді здавалось, що він постійно йшов. Наступне висловлення містить інформацію, що міститься у підсвідомості суб'єкта і ґрунтується на його життєвому досвіді: він у маренні бачить місця, добре знайомі йому в минулому. Загальний модальний зміст висловлення з контамінацією модальних значень проблематичної та категоричної достовірності з маркерами *sembrare* та *infatti* визначається як категорична достовірність: *infatti* як **екстенціональний логічний кон'юнк**т виконує функцію співвіднесення з дійсністю: уявне підсвідоме сприйняття Ефікса має місце в реальності.

Зміна модифікатора категоричної достовірності *infatti* на *davvero* призводить до іншого відтінку модального значення: *Gli sembrava davvero di camminare sempre* матиме фокусування уваги на відчуттях суб'єкта, що підлягає оцінці і буде більш суб'єктивним, оскільки *davvero*, як зазначалось вище, здійснює підсилення домінуючого суб'єктивного стану (перцепції, емоційного реагування).

Таким чином, при внутрішньофразовій модальній контамінації маркерів проблематичної достовірності *sembrare / parere* з маркером категоричної достовірності *davvero* у фокус уваги потрапляє сприйняття / емоційна реакція / стан суб'єкта як **позаденотатні сутності** і домінуючим модальним значенням висловлення є проблематична достовірність. У випадку сполучення *sembrare / parere* з *infatti* домінує загальне модальне значення категоричної достовірності, оскільки у фокус потрапляє суб'єкт як сутність, що має денотат, з властивими йому переживаннями.

2. Екстенціональний логічний кон'юнк "infatti" у кореферентній ситуації рефлексії.

Рефлексія є пов'язаною з епістемічним станом мовця і включає такі різновиди значень: 1) *перцепція кризь призму рефлексії*; 2) *емоційна реакція / стан кризь призму рефлексії*; 3) *імплікація дій / перебігу подій кризь призму рефлексії*. Прототипно рефлексія є пов'язаною з реконструкцією дій / перебігу подій з абстрагуванням від сенсорних та емоційних чинників, отже, перші два види значень висловлень з логічним модальним оператором *infatti* вживаються у ситуації рефлексії, контамінованої перцепцією, та ситуації рефлексії, контамінованої емотивністю. Кожен з різновидів значень заслуговує на детальний аналіз.

Розглянемо перцепцію кризь призму рефлексії. Параметри кореферентної ситуації перцепції кризь призму рефлексії: єдність простору, часу, суб'єкта, ситуації протікання рефлексивного процесу відображаються у текстовому кореляті. Проілюструємо прикладом.

A riguardare nella memoria il suo ritratto, m'avvedo che era appena una ragazzina (1) La sua età, difatti, non ha toccato nemmeno i diciotto anni (2)(Morante, p. 51) Висловлення (1) є вербалізацією перцепції кризь призму рефлексії: мовець пригадує портрет своєї матері, на якому вона була зображена дуже молодою. Дана кореферентна ситуація знаходить відображення у специфічних мовних засобах: ЛО з рефлексивною семантикою (*A riguardare nella memoria*) та *verbā sentiendi* (*m'avvedo che*). Слід відмітити **контаміновану перцептивно-рефлексивну семантику** дієслова *avvedersi*, що функціонує у якості експліцитного модусу. Висловлення (1) є оцінно-якісним, характерним для перцептивного контексту. Висловлення (2), що приєднується логічним модальним оператором *difatti*, є уточнюючим, оскільки вводить фактологічну інформацію: їй ще не виповнилось 18 років. Загальні смислові відношення між висловленнями (1) та (2) "генералізація → специфікація" ві-

дображаються у послідовності: оцінно-якісне висловлення → оцінно-кількісне висловлення.

Розглянемо емоційне реагування кризь призму рефлексії. Параметри кореферентної ситуації емоційної реакції (стану) кризь призму рефлексії: єдність простору, часу, суб'єкта, ситуації протікання емоційного реагування відображаються у текстовому кореляті. Розглянемо приклад.

Con ansietà impetuosa, subito s'informò da me dove ella fosse; e alla mia ruvida risposta che si trovava in cucina, rapido girò dietro la casa, avviandosi alla portafinestra. Io lo avevo seguito, sebbene con un passo svogliato, e piuttosto di malumore: (1) infatti, la mia felicità di rivederlo s'era già guastata in un minuto, al sentirmi così trascurato, e poco importante ai suoi occhi (2)(Morante, p. 160).

Текстовий блок (1) містить інформацію про фрагмент об'єктивної дійсності, що є емотивно значимим для мовця: йдеться про приїзд батька з відрядження, який ледь привітавшись зі своїм сином Артуром, запитав, де його мачуха, і дізнавшись, що вона на кухні, швидко пішов до неї. Слід відмітити **контамінацію рефлексивності й емотивності**: буттєве висловлення (1) з описом дій суб'єкта – чинника емоційної реакції уже містить інформацію про емотивне реагування мовця – суб'єкта модальної оцінки (*ruvida risposta* – *груба відповідь*; *con un passo svogliato* – *попрямував неохоче*). Більш того: у цьому випадку виникають труднощі у розмежуванні текстових блоків (1) та (2): модальний оператор *infatti* як маркер розмежування не співпадає з межами власне висловлення і "розбиває" висловлення (2) на дві частини. Ключовий концепт даного мікротексту *malumore* (поганий настрій) – знаходиться ніби на межі між текстовими блоками. У текстовому блоці (2) міститься обґрунтування зіпсованого настрою мовця: його настрої від зустрічі з батьком зіпсувався за хвилину, тільки-но він відчув, що ним знехтували. Відмітимо таку тенденцію: якщо в рефлексивно-емотивному контексті йдеться про різку зміну емоційного стану мовця, конектором між текстовими блоками виступає модальний оператор *"infatti"*, якщо ж йдеться про стабільний емоційний стан, вживається модальний оператор *"davvero"*. Тобто модальний оператор *"davvero"* містить сему статичності, у той час як *"infatti"* – сему динамічності.

Розглянемо дії кризь призму рефлексії.

У цьому випадку має місце типова ситуація рефлексії як реконструкція подій у минулому, а логічний модальний оператор *"infatti"* є маркером з'єднання фрагментів мікротексту зі встановленням причиново-наслідкових зв'язків. Розглянемо приклад.

Mi portavo appresso anche un libro, e, quando ero stufo di vagabondare, me ne andavo al Caffè del Porto, quello tenuto dalla vedova che preparava il caffè alla turca nella cuccuma di smalto (1)

Infatti in quel periodo io disponevo di soldi (novità assolutamente straordinaria), perché mio padre, prima di partire per le sue nozze, la mattina che aveva riscosso dal colono, mi aveva regalato cinquanta lire. Con in tasca il mio capitale inusitato, che per me era una somma enorme, io ordinavo perentoriamente alla vedova un caffè con l'anice (2) (Morante, p. 135).

Текстовий блок (1) містить інформацію про типовий сценарій дій мовця (*me ne andavo al Caffè del Porto* – *я ходив у кафе, що знаходиться в порту*), а текстовий блок (2) з маркером приєднання *infatti* вводить обґрунтування – причину таких дій (*Infatti in quel periodo io disponevo di soldi* – *дійсно, тоді у мене були гроші*) з деталізованим поясненням. Смислові відношення між текстовими блоками визначаються як "генералізація → специфікація"; семантичне наповнення блоку (1) – буттєві висловлення з фіксуванням послідовності дій, а

семантичне наповнення блоку (2) – буттєві висловлення зі вказуванням причини дій, деталізованої дескрипції. Відмітимо характерну особливість: висловлення з "infatti" містить темпоральний маркер *in quel periodo*, що вказує на розбіжність 2 ситуацій: дій у минулому та рефлексії *hic et nunc*. Висловлення з логічним модальним оператором "infatti" має загальне модальне значення доцільності / зумовленості дій, а маркер "infatti" задає тексто-дискурсивну категорію ретроспекції.

Таким чином, закономірності контамінації модальних висловлень з маркерами проблематичної достовірності "sembrare" ("parere") та висловлень з маркером категоричної достовірності "infatti" пояснюються характером відображення у текстовому кореляті кореферентної ситуації перцепції, а також контамінованих ситуацій: перцепції крізь призму рефлексії та емоційної реакції крізь призму рефлексії. Один з параметрів модалізованої перцепції вводиться висловленням з модальним маркером "sembrare" ("parere"), що прототипно вказує на привативну перцепцію: у цьому випадку модальний маркер "sembrare" потенційно задає тексто-дискурсивну категорію **проспекції** і дозволяє спрогнозувати зміст наступних висловлень: усунення перешкод при чуттєвому сприйнятті, фактологічне підтвердження якісної характеристики, усунення сумніву тощо. Висловлення зі "спрогнозованим змістом" вводиться логічним модальним оператором "infatti", що задає тексто-дискурсивну категорію **ретроспекції**. У кореферентній ситуації перцепції крізь призму рефлексії та емоційної реакції крізь призму рефлексії "infatti" змінює характеристики ретроспективності, що виражається у втраті тенденції до вживання в ініціальній синтаксичній позиції та відсутності збігу із закінченням синтаксичним періодом. Це пояснюється такими параметрами кореферентних ситуацій, як єдність суб'єкта, простору, часу та ситуації протікання рефлексії. Зазначимо, що у типовій ситуації перцепції, що описується послідовністю модальних висловлень з маркерами "sembrare" ("parere") та "infatti" логічний модальний оператор "infatti" не змінює характеристик ретроспективності, оскільки збігається з ініціальним синтаксичним періодом. Це знову таки пояснюється параметрами кореферентної ситуації: у ситуації чуттєвого сприйняття з наявністю перешкод модальне висловлення з маркером "sembrare" фіксує привативну перцепцію, а модальне висловлення з "infatti" фіксує верифікацію адекватності інтерпретації сенсорного подразника, зумовлену

зовнішніми чинниками: усуненням перешкод при чуттєвому сприйнятті тощо.

Отже, "infatti" є екстенціональним логічним кон'юнктом текстових блоків з відношеннями комплементарності, маркером формування макроструктур зі специфічним інтегративним смислом. Кореферентна ситуація дійсності, вербалізована у текстовому кореляті, дає змогу спрогнозувати **характер логічних відношень** між текстовими блоками у плані синсемантиї / автосемантиї та ступеня смислової щільності. Ознакою екстенціональності логічного модального оператора "infatti" є домінування загального модального значення категоричної достовірності всього висловлення з внутрішньофразовою контамінацією модальних значень категоричної та проблематичної достовірності (*sembrare / parere + infatti = infatti*).

1. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Бондарко А.В., Неделков В.П., Храковский В.С. и др.]. – Ленинград: Наука, 1987.
2. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Беляева Е.И., Корди Н.Н., Цейтлин С.Н. и др.]. – Ленинград: Наука, 1990.
3. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Персональность. Залоговость: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Булыгина Т.В., Гак В.Г., Шмелев А.Д. и др.]. – СПб: Наука, 1991.
4. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Субъектность. Объектность. Коммуникативная перспектива высказывания. Определенность / неопределенность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Бондарко А.В., Селивестрова О.Н., Прозорова Л.А., Пульнин Ю.А. и др.]. – СПб: Наука, 1992.
5. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Качественность. Количественность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Павлов В.М., Пульнин Ю.А., Смирнов И.Н. и др.]. – СПб: Наука, 1996.
6. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Локативность. Бытийность. Поссесивность. Обусловленность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Гак В.Г., Рахилина Е.В., Реферовская Е.А. и др.]. – СПб: Наука, 1996.
7. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
8. Москальская О.И. Грамматика текста: [пособие по грамматике нем. яз. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / Ольга Ивановна Москальская. – М.: Высш. шк., 1981. – 183 с.
9. Тураева З.Я. Лингвистика текста: [Текст: структура и семантика. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов] / Зинаида Яковлевна Тураева. – М.: Просвещение, 1986. – 127 с.
10. Dressler W., Beaugrande R. Einführung in die Textlinguistik. – Tübingen: Niemeyer, 1981. – 290 S.
11. Weinrich H. Sprache in Texten. – Stuttgart: Klett, 1976. – 356 S.

Довідники

1. Зорько Г.Ф. Новый большой итальянско-русский словарь / Г.Ф. Зорько. – [2-е изд.]. – М.: Рус. яз. – Медиа, 2005. – 1230 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Deledda G. Canne al vento. – Roma: Biblioteca Economica Newton, 2003. – 188 p.
2. Morante E. L'isola di Arturo. – Torino: Einaudi, 1957. – 379 p.

Надійшло до редколегії 20.05.10

Н. Любчук, канд. філол. наук

ФРАЗЕОЛОГІЯ ДИСКУРСУ СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Исследовано функціонування фразеологізмів в текстах німецьких СМІ. Розроблена семасіологічна та ономазіологічна класифікація найбільш вживаних одиниць. Проаналізовані різні типи трансформацій фразеологізмів.

Ключевые слова: фразеологізм, семасіологічна класифікація, ономазіологічна класифікація, трансформація фразеологізмів, субституція, редукція, контамінація, розширення.

Досліджено функціонування фразеологізмів у текстах німецьких ЗМІ. Розроблено семасіологічну та ономазіологічну класифікацію найбільш вживаних одиниць. Проаналізовано різні типи трансформацій фразеологізмів.

Ключові слова: фразеологізм, семасіологічна класифікація, ономазіологічна класифікація, трансформація фразеологізмів, субституція, редукція, контамінація, розширення.

The article deals with idioms in the texts of the German mass media in the last three years. Semasiological and onomasiological classifications of the most frequented idioms have been laid out. Various types of transformations of idioms have been analysed.

Key words: idiom, semasiological classification, onomasiological classification, transformation of idioms, substitution, reduction, contamination.

"Динаміка розвитку мовних норм та характеру мовних уподобань визначається сьогодною сферою засобів масової інформації" [1, с. 12]. Головною прагматичною метою дискурсу ЗМІ як різновиду політичного дискурсу

є вплив на адресата, переконання у правдивості викладеної інформації. Саме головна мета визначає вибір експресивних засобів аргументації, функція яких полягає насамперед у впливі "не стільки на раціональне,